

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології

ЛЕКЦІЯ

з навчальної дисципліни **Організація та проведення негласних
слідчих (розшукових) дій**
обов'язкових/вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**за темою № 9. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних
мереж**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 30.08.2023 р.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол № 7 від 25.08. 2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол № 7 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС (протокол від 21.08.2023 № 7)

Розробник:

1. Професор кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології факультету № 6 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор Пчолкін В.Д.

Рецензенти:

1. Професор кафедри криміналістики, судової експертології та медичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Степанюк Р.Л.

2. Доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого кандидат юридичних наук, доцент Мусієнко О.Л.

План.

1.Правові та організаційні засади зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

2.Тактичні особливості зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж

3. Процесуальне оформлення інформації, отриманої під час зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 4 листопада 1950 р. (в ред. від 1 червня 2010 р.) (Зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 трав. 1994 р., Протоколом № 14 від 13 трав. 2004 р.): URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580- VIII: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» // Відомості Верховної Ради України, 1992, N 22, ст.303 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/ed20130811#Text>
5. Закон України «Про судову експертизу» // Відомості Верховної Ради України, 1994, N 28, ст.232 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
6. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» // Відомості Верховної Ради України, 1995, N 10, ст.60 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, ст.131 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88 : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
9. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-18 [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>Закон України «Про службу безпеки України» прийнятий 25 березня 1992 року N 2229-XII // Відомості Верховної Ради України, 1992, №27, ст.382.
10. Закон України «Про державну таємницю» прийнятий 21 січня 1994 року N 3855-XII (із змінами і доповненнями від 19 червня 2003 року)
- 11.Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» прийнятий 26 грудня 2002 року N 374-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 374. –

Ст. 482.

12. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» прийнятий 3 квітня 2003 року N 661-IV
13. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Реж. доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
14. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII [Електронний ресурс]: Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>
15. Про затвердження Положення про Національну поліцію : постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#n9>
16. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11.2012 № 14/1042/516/1199/936/1687/5
17. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>
18. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
19. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : наказ Нац. поліції України від 09.10.2019 № 867 Київ : РВВ МВС і Нац. поліції України, 2019

Допоміжна

- Бандурка О.М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності: монографія / О.М. Бандурка Харків : Золота миля. 2012. 620 с.
- Білічак О.А. Негласні слідчі (розшукові) дії. К.: Центр навч.-наук. та наук.-практ. вид. НАСБ України, 2014. 360 с.
- Бражник Ю. Ю. Негласні слідчі (розшукові) функції у кримінальному процесі / Ю. Ю. Бражник // Право і безпека. 2012. № 4. С. 135-139.
- Бузоверя Є. Ю. Застосування негласних слідчих (розшукових) дій в ході нейтралізації протидії розслідуванню розбоїв // Право і суспільство. 2018. № 4. С. 184–190.

- Галаган В. І. Використання у доказуванні результатів негласних слідчих (розшукових) дій / В. І. Галаган // Становлення системи негласного розслідування у кримінально-процесуальному законодавстві України : матеріали круглого столу (Київ, 7 жовт. 2011р.). К., 2011. С. 33-37.

- Негласні слідчі (розшукові) дії та особливості їх проведення оперативними підрозділами органів внутрішніх справ : навч.-практ. посібник / Бараненко Б. І. та ін. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 416 с.

- Орлов Ю. Ю. Застосування оперативної техніки в оперативно-розшуковій діяльності поліції (теорія і практика) : монографія. Київ : КНУВС МВС України, 2007. 559 с.

- Процесуальне керівництво прокурором негласними слідчими (розшуковими) діями: Наук. практ. посібник / Є.М. Блажівський, І.М. Козьяков, В.В. Мухін та ін. – К.: Національна академія прокуратури України, 2014. 304 с.

- Пчолкін В. Д. Правові засади використання матеріалів ОРД у кримінальному провадженні. *Теоретичні аспекти організації досудового розслідування* : матеріали всеукраїнської наук.-практ.конф. м. Харків, 4.12. 2015 р. Харків : ХНУВС, 2015. С. 70–73.

- Тагієв С. Тимчасовий доступ до інформації, яка знаходиться в операторів і провайдерів телекомунікацій, у кримінальному провадженні. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 2. С. 13–24.

- Татаров О. Ю. Слідчий суддя як суб'єкт захисту прав людини: деякі проблеми правозастосування та шляхи їх вирішення. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2 (69). С. 12-21.

Юхно О. О. Особливості використання інформаційних технологій під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій та їх процесуальне оформлення // *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2 (73). С.86–95.

Інформаційні ресурси

- – Національна парламентська бібліотека України.
- офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
- <http://www.minjust.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
- <http://www.mvs.gov.ua>– офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
- <http://www.nbuv.gov.ua>– Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
- <http://www.portal.rada.gov.ua>– офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
- <http://www.scourt.gov.ua>– офіційний веб-сайт Верховного Суду України.

1. Правові та організаційні засади зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без відома осіб, які використовують засоби телекомунікації для передавання інформації, на підставі ухвали слідчого судді, якщо під час його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження (ст. 263 КПК України).

Згідно п. 1.11.5. Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою, а також одержанні, перетворенні і фіксації різних видів сигналів, що передаються каналами зв'язку (знаки, сигнали, письмовий текст, зображення, звуки, повідомлення будь-якого виду).

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж поділяється на:

– *контроль за телефонними розмовами, що полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, спостереження, відбору та фіксації змісту телефонних розмов, іншої інформації та сигналів (SMS, MMS, факсимільний зв'язок, модемний зв'язок тощо), які передаються телефонним каналом зв'язку, що контролюється;*

– *зняття інформації з каналів зв'язку, що полягає в негласному одержанні, перетворенні і фіксації із застосуванням технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, у відповідній формі різних видів сигналів, які передаються каналами зв'язку мережі Інтернет, інших мереж передачі даних, що контролюються.*

Визначимо основні терміни, зокрема:

- під транспортною телекомунікаційною мережею законодавець розуміє мережу, що забезпечує передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу;

- під телекомунікацією (електрозв'язок) - передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, дротових, оптичних або інших електромагнітних системах;

- під телекомунікаційною мережею доступу - частина телекомунікаційної мережі між пунктом її закінчення та найближчим вузлом (центром) комутації включно;

- **під каналом електрозв'язку** – сукупність технічних засобів, призначених для перенесення електричних сигналів між двома пунктами телекомунікаційної мережі, що характеризується смугою частот та/або швидкістю передачі.

- **у ролі технічного каналу** виступають канали дротового та радіозв'язку, канали природного витоку інформації (розповсюдження акустичних хвиль по комунікаціях та пружних конструкціях, електромагнітне випромінювання та наводки електронних приладів) або ж канали штучного витоку інформації (які створюють штучно шляхом впровадження відео-, акустичних та інших закладок або радіомаяків);

- **під контролем за телефонними розмовами** розуміється не тільки їх прослуховування і фіксування, але й одержання інформації про телефонні розмови, які відбулися, щодо абонентів розмов, часу і тривалості розмов.

Таким чином, під прослуховуванням телефонних розмов розуміється негласна слідча (розшукова) дія, яка здійснюється за допомогою спеціальних технічних засобів і складається у слуховому контролі та фіксації розмов по телефонних лініях зв'язку осіб, що перевіряються.

Негласне зняття інформації з радіотехнічних засобів можна класифікувати за такими ознаками: способу зняття інформації, частотного діапазону роботи, дальності дії, виду модуляції сигналу і способу його маскування (кодування), способу управління, типу використовуваного контрольного пункту, способу камуфлювання тощо.

Зняття інформації з каналів зв'язку полягає у застосуванні технічного обладнання, яке дає змогу прослуховувати, фіксувати та відтворювати інформацію, що передавалася цим каналом зв'язку (ст. 1 Закону України «Про телекомунікації»). Така інформація може включати дані як про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, так і щодо змісту інформації, яка була передана каналом зв'язку.

Правовою основою здійснення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж є:

- ст. 31 Конституції України;
- ст. 263 Кримінального процесуального кодексу України,
- п. 9 ч. 1 ст. 8 та ч. 2 ст. 8 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;
- ст. 15 закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»;
- ст.ст. 5, 8 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»;
- ч. 1 ст. 7 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»;
- указ Президента України від 13 квітня 2001 року № 256/2001 «Про впорядкування, виготовлення, придбання та застосування технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку»;

– постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2007 року №1169 «Про затвердження порядку отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації»;

– постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 2008 року №2 «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства» тощо.

Підставами проведення негласної слідчої (розшукової) дії, зокрема зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, є необхідність отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, якщо їх неможливо отримати в інший спосіб.

Проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється лише за вмотивованим ***рішенням слідчого-судді і має винятковий та тимчасовий характер***. Зазначені дії застосовуються з метою запобігання тяжкого чи особливо тяжкого злочину, якщо іншим способом одержати інформацію неможливо.

Ініціатором зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж є слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи.

Суб'єктами проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж як негласної слідчої (розшукової) дії, що пов'язана з тимчасовим обмеженням конституційних прав людини, є працівники уповноважених підрозділів на проведення зняття інформації з каналів зв'язку.

Предметом зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж може бути інформація здобута з мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу, абонентів розмов, часу і тривалості розмов.

Об'єктами зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж є: підозрювані та обвинувачені у вчиненні злочину, їх співрозмовники, а також особи, які володіють інформацією про тяжкі або особливо тяжкі злочини.

Особами, які володіють відомостями про тяжкі та особливо тяжкі злочини, є очевидці та інші особи, які володіють інформацією про злочини, факт їх вчинення, учасників або інші юридично значущі дані.

Негласну слідчу (розшукову) дію зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж **здійснюють таємно** (скрито) від осіб (підозрюваних або обвинувачуваних у вчиненні злочину, а також тих, хто володіє відомостями про злочин) щодо яких проводиться дана слідча дія.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж потребує ретельного **планування**. Від правильного планування залежить ефективність проведення даної негласної слідчої (розшукової) дії, що надасть достатніх результатів під час фіксації слідів злочину та притягнення винних осіб до відповідальності.

Плануючи зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж слідчий або оперативний працівник повинен визначити підрозділи, з якими доцільно взаємодіяти, а також передбачити можливість проведення інших слідчих (розшукових) дій, в залежності від ситуації, яка складається під час фіксації злочину або отримання інших відомостей, які мають значення під час досудового розслідування.

Відзначимо, що під час зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж **керівники та працівники операторів телекомунікаційного зв'язку зобов'язані сприяти** виконанню дій із зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, вживати необхідних заходів щодо нерозголошення факту проведення таких дій та отриманої інформації, зберігати її в незмінному вигляді (**ч. 4 ст. 263 КПК України**).

Дана норма також закріплена в інших нормативно-правових актах, зокрема для здійснення заходу із зняття інформації з каналів зв'язку оператори телекомунікацій, згідно із **п. 4 ст. 39 закону України «Про телекомунікації»**, зобов'язані за власні кошти встановлювати на своїх телекомунікаційних мережах технічні засоби, необхідні для здійснення уповноваженими органами, і забезпечувати функціонування цих технічних засобів, а також у межах своїх повноважень сприяти проведенню оперативно-розшукових заходів та недопущенню розголошення організаційних і тактичних прийомів їх проведення.

Відповідно до ліцензійних умов щодо провадження діяльності у сфері телекомунікацій з надання послуг фіксованого міжнародного, міжміського, місцевого телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку, що зазначається в наказі Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 17.06.2004 № 132, ліцензіат зобов'язаний встановлювати на своїх телекомунікаційних мережах технічні засоби, необхідні для здійснення уповноваженими органами оперативних заходів, і забезпечувати функціонування цих технічних засобів, а також у межах своїх повноважень сприяти проведенню даних заходів та недопущенню розголошення організаційних і тактичних прийомів їх проведення відповідно до діючого законодавства.

Слідчим та працівникам оперативних підрозділів заборонено давати доручення стосовно здійснення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж працівникам підприємств Міністерства транспорту та зв'язку України. Згідно зі спільними відомчими нормативними актами СБ України і МВС України таке право мають тільки оперативні працівники уповноважених підрозділів МВС та СБ, до компетенції яких

входять (за наявності клопотання слідчого (прокурора) та дозволу (ухвали або постанови) слідчого судді організація та здійснення негласної слідчої (розшукової) дії.

2. Тактичні особливості зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж – один із найефективніших способів отримання інформації про осіб, які становлять інтерес в досудовому розслідуванні. Вказана НСРД може дати позитивний результат за умови дотримання принципу наступальності, лише в разі проведення відповідних дій оперативного і технічного характеру.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж доцільно проводити у випадках:

- коли передбачається розмова (змова) між співучасниками – членами злочинної групи;*
- коли підозрюваний телефонує своїй жертві з погрозами перед злочином або після його вчинення;*
- коли розшукувана особа виходить на зв'язок зі своїми родичами, знайомими, співучасниками тощо.*

Алгоритм дій слідчого на підготовчому етапі отримання дозволу суду передбачає:

- аналіз матеріалів кримінального провадження та визначення доцільності і можливості проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;*
- планування заходів по зняттю інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;*
- визначення підрозділів та органів, з якими необхідно буде взаємодіяти під час проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;*
- складання клопотання на отримання дозволу на проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та підготовка відповідних матеріалів;*
- отримання дозволу суду на проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та направлення матеріалів до уповноважених підрозділів на проведення даної слідчої (розшукової) дії.*

Даний алгоритм дій розглядається як система заходів, що здійснюється за визначеними правилами, послідовність проведення яких приводить до вирішення поставлених завдань.

Тому, доцільним є розгляд особливостей проведення даних дій та складання процесуальних документів.

Так, у процесі **підготовки клопотання про отримання дозволу** на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж слідчий або прокурор повинні зазначити у даному клопотанні такі відомості:

- *найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;*

- *короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; правову кваліфікацію злочину із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;*

- *відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину;*

- *вид негласної слідчої (розшукової) дії (в даному випадку це зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж) та обґрунтування строку її проведення;*

- *обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в іншій спосіб;*

- *відомості залежно від особливостей негласної слідчої дії зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо;*

- *обґрунтування можливості отримання під час проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж доказів, які самотійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили.*

До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.

Відповідно до поданого клопотання слідчого або прокурора про проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж слідчий суддя **не пізніше як за шість годин** з моменту отримання даного клопотання виносить ухвалу про надання дозволу або відмови проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

У випадках надання дозволу в ухвалі обов'язково конкретизується строк зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, який не може перевищувати **два місяці**.

Дозволяється продовжити ці строки за наявності відповідних підстав та визначається загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення негласної слідчої (розшукової) дії, який не може перевищувати **шести місяців**.

До **слідчого судді**, який виносить ухвалу про проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, законодавець відніс

голову чи за його визначенням іншого суддю Апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя (п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України).

У виняткових випадках, пов'язаних з урятуванням життя людей та запобіганням вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, КПК України допускає можливість почати проведення негласної слідчої (розшукової) дії до отримання дозволу суду.

При цьому прокурор зобов'язаний невідкладно звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді та, якщо останній не дасть дозволу, то розпочата негласно слідча (розшукова) дія зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж повинна бути негайно припинена, а отримана інформація - знищена (ст. 250 КПК України).

Перед прийняттям рішення про зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж *потрібно встановити особливості його проведення, зокрема кількість абонентських номерів, які використовує особа, а також наскільки вона довіряє даному виду зв'язку.*

Безпосередньо ініціювати та проводити зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж має право як сам слідчий, так і за дорученням вповноважені ним оперативні підрозділи правоохоронних органів шляхом надання відповідних матеріалів до уповноважених підрозділів на проведення зняття інформації з каналів зв'язку.

Зокрема, *клопотання слідчого (прокурора) та ухвалу слідчого судді на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж разом з іншими матеріалами по справі (наприклад: довідки, виписки щодо приналежності каналу зв'язку конкретній особі; відомості щодо оператора телекомунікації; інші ознаки, які ідентифікують кінцеве обладнання тощо), надаються уповноваженим підрозділам для проведення даної негласної слідчої (розшукової) дії.*

Під час підготовки зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, крім даних, зазначених у клопотанні та ухвалі (постанові), його ініціатор (прокурор, слідчий або оперативний працівник за дорученням слідчого) за можливості надає працівникам уповноважених підрозділів на проведення зняття інформації з каналів зв'язку, інформацію про стосунки особи (стосовно якої проводяться дані дії) з оточенням і близькими знайомими, які мешкають або працюють разом з нею, місце проведення, мету та особливості зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж полягає в отриманні мовної інформації за допомогою технічних засобів та організаційно-тактичних прийомів її правомірного застосування (переважно негласного), що містить необхідні відомості для вирішення завдань в процесі досудового розслідування.

Це комплекс дій із застосуванням технічних засобів для запису на магнітних (цифрових) носіях інформації розмови особи (відносно якої проводиться негласна слідча (розшукова) дія) з іншими людьми

міжнародним, міжміським, відомчим, телефонним, стільниковим, транкінговим радіотелефонним зв'язком, контролю за телеграфним передаванням даних й іншим видом документального зв'язку.

Для з'ясування доцільності прослуховування телефонних переговорів аналізують діяльність особи (групи осіб), що становить інтерес, зважаючи на її особисті якості, погляди, манеру поведінки тощо.

У випадках якщо в поле зору слідчого або оперативного працівника потрапляє **організоване злочинне угруповання**, спочатку визначають способи зв'язку, якими користуються злочинці, канали передавання та способи отримання інформації.

Недостатнє вивчення особи, щодо якої здійснюється негласна слідча (розшукова) дія, призводить до негативного результату проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж повинно здійснюватися лише відносно осіб, *щодо яких надано ухвалу слідчого судді* на проведення негласної слідчої дії. При цьому особа може бути не єдиним користувачем телекомунікаційної мережі (абонентського номеру), наприклад, колективне користування, то необхідно знати, що в такому разі здійснюється зняття інформації вибірково, лише відносно осіб, що становлять інтерес.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж **повинно здійснюватися працівником, який має відповідну спеціальну фахову підготовку**, оскільки його потрібно орієнтувати на інформацію про діяльність особи, особливості її мовлення, професійного сленгу, жаргону. Непідготовлений працівник, який не розуміє справжнього змісту розмови злочинця, може не врахувати у своїх звітах важливу для слідчого або оперативного працівника інформацію, що в результаті призведе до негативних наслідків під час досудового розслідування, зокрема до невстановлення істини по справі.

3. Процесуальне оформлення інформації, отриманої під час зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж

Стаття 265 КПК України «Фіксація та збереження інформації, отриманої з телекомунікаційних мереж за допомогою технічних засобів та в результаті зняття відомостей з електронних інформаційних систем» визначає, що зміст інформації, яка передається особами через транспортні телекомунікаційні мережі, з яких здійснюється зняття інформації, зазначається у протоколі про проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. При виявленні в інформації відомостей, що мають значення для конкретного досудового розслідування, в протоколі відтворюється відповідна частина такої інформації, після чого прокурор вживає заходів для збереження знятої інформації (**ч. 1 ст.265 КПК України**). В свою чергу зміст інформації, одержаної внаслідок здійснення

зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, фіксується на відповідному носіїві особою, яка здійснювала зняття та зобов'язана забезпечити обробку, збереження або передання інформації.

Алгоритм дій слідчого після проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж передбачає:

– ознайомлення з інформацією здобутою під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії;

– виокремлення інформації, яка має значення під час розслідування кримінального провадження;

- використання здобутої інформації для здійснення заходів та інших негласних слідчих (розшукових) дій по пошуку та встановленню відомостей, предметів або матеріалів про злочин, щодо якого проводиться кримінальне провадження;

– складання протоколу проведення НСРД для використання здобутої інформації в кримінальному провадженні або проведення відповідного знищення у разі, якщо вона не містить значущих даних.

З метою вирішення завдань, поставлених в процесі визначення порядку проведення визначених вище дій, розглянемо більш детально його складові, зокрема порядок складання протоколу з проведення негласної слідчої (розшукової) дії зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та фіксації отриманої інформації в досудовому розслідуванні.

У протоколі проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж зазначаються:

- дата складення протоколу зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;

- посада, прізвище та ініціали особи, у провадженні якої перебуває кримінальна справа;

- номер кримінального провадження, за яким здійснювалося зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;

- номер ухвали (постанови), дата прийняття та найменування суду, яким видано дозвіл на здійснення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та строки здійснення;

- найменування підрозділу, працівники якого залучалися до здійснення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;

- дані про особу, стосовно якої здійснювалася негласна дія;

- результати здійснення негласної слідчої (розшукової) дії, відомості про матеріальні носії інформації (матеріали аудіо- чи відеозапису, фото- і кінозйомки, магнітні накопичувачі тощо) та місце їх зберігання.

Протоколи щодо проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, аудіо- або відеозаписи, фотознімки, інші результати, здобуті за допомогою застосування технічних засобів,

вилучені під час їх проведення речі і документи або їх копії можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що і результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування (ч. 1 ст. 256 КПК України).

Зміст інформації, що передається особами через транспортні телекомунікаційні мережі, з яких здійснюється зняття інформації, зазначається у протоколі про проведення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій. При виявленні в інформації відомостей, що мають значення для конкретного досудового розслідування, в протоколі відтворюється відповідна частина такої інформації, після чого прокурор вживає заходів для збереження знятої інформації (ч. 1 ст. 265 КПК України).

Протокол підписує слідчий, у провадженні якого перебуває справа, або працівник оперативного підрозділу за його дорученням.

Протоколи про проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж з додатками не пізніше ніж через *двадцять чотири години з моменту припинення вказаних негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору* (ч. 3 ст. 252 КПК України).

Забороняється використання відомостей, речей та документів, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій для цілей, не пов'язаних з кримінальним провадженням, або ознайомлення з ними учасників кримінального провадження чи будь-яких інших осіб (ч. 2 ст. 255 КПК України).

Якщо протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, містять інформацію щодо приватного (особистого чи сімейного) життя інших осіб, захисник, а також інші особи, які мають право на ознайомлення з протоколами, попереджаються про кримінальну відповідальність за розголошення отриманої інформації щодо інших осіб (ч. 2 ст. 254 КПК України).

В практичній діяльності іноді виникають проблемні питання щодо зберігання та використання відомостей (здобутих в процесі фіксування результатів зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж), які не можуть бути використані в інтересах кримінального судочинства та бути приєднаними до кримінального провадження як джерела доказів, оскільки не містять доказової бази вини підозрюваних, обвинувачуваних, підсудних. У даних ситуаціях ініціатор повинен керуватися нормами, визначеними законодавцем, зокрема відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути невідкладно знищені (ч. 1 ст. 255 КПК України). Виходячи із зазначеного, вказана норма створює додаткові

гарантії законності в ході досудового розслідування, зокрема відомості особистого життя не можуть бути використані проти особи.

Використання матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема здобутих під час зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, в кримінальному судочинстві обумовлює потребу у вжитті процедур **розсекречування відомостей** та їх матеріальних носіїв, які визначені наказом МВС України від 06.11.2008 № 587 „Про затвердження Порядку розсекречування матеріальних носіїв секретної інформації, добутої під час здійснення оперативно-технічних заходів, та передачі їх для використання як джерел доказів у кримінальному судочинстві”. У зазначеному акті визначено підстави, умови та процедуру розсекречування оперативними підрозділами НП України матеріальних носіїв секретної інформації, добутої під час здійснення дій з негласним застосуванням технічних засобів, та передачі її для використання в кримінальному судочинстві.

Не підлягають розсекречуванню та передачі матеріали в разі неможливості забезпечити безпеку учасникам здійснення негласної слідчої (розшукової) дії (працівникам підрозділу-ініціатора та уповноважених підрозділів на проведення зняття інформації з каналів зв'язку, які безпосередньо здійснювали дії, потерпілим, свідкам, іншим особам, які на конфіденційній основі надавали допомогу).

У наданні дозволу на розсекречування матеріальних носіїв інформації може бути відмовлено через неможливість їх використання в кримінальному судочинстві як джерела доказів.

Забороняється використання в кримінальному судочинстві інших матеріалів та документів з організації і проведення негласної слідчої (розшукової) дії, а саме: зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та приєднання її до кримінальних справ.

Якщо під час досудового слідства або судового розгляду кримінальної справи виникає необхідність отримання показань як свідків осіб, причетних до отримання відомостей про результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії із негласним застосуванням технічних засобів, показання дає, як правило, посадова особа, у провадженні якої знаходиться справа та, за необхідності, керівник уповноваженого підрозділу на проведення зняття інформації з каналів зв'язку. У випадку виникнення необхідності допиту як свідка посадових осіб, які безпосередньо проводили негласну слідчу (розшукову) дію зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, слідча дія щодо їх допиту може проводитись із вжиттям заходів безпеки, передбачених законодавством.

До предмета показань такого свідка не входять відомості, які розкривають зміст, форми, методи, організаційні положення, оперативну тактику здійснення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, організацію і методику, тактику негласного застосування

спеціальних технічних засобів, безпосереднє місце негласного впровадження (установлення) спеціальних технічних засобів, а також даних про працівників, які безпосередньо проводили негласну слідчу (розшукову) дію.

Слід зазначити, що як докази можуть бути використані лише ті відомості, які отримані в ході зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, оформлених в установленому порядку.

Отже, діяльність слідчого та оперативного працівника неможливо уявити без систематичного і планомірного отримання інформації про об'єкти кримінального переслідування. Для цього можуть застосовуватися різноманітні засоби і методи, що передбачені кримінальним процесуальним та оперативно-розшуковим законодавством. Важливе місце у цій системі належить негласній слідчій (розшуковій) дії щодо зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, якою обмінюються особи, що мають причетність до злочину.

Сьогодні в кримінальному судочинстві зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є ще недостатньо розробленою, відсутні й методичні рекомендації, які змогли б надати допомогу співробітникам правоохоронних органів у проведенні зазначеної слідчої (розшукової) дії.

Однак, окремі кроки у цьому напрямку все ж робляться, зокрема, чітко передбачено визначення поняття транспортних телекомунікаційних мереж та зазначено, що зняття з них інформації є різновидом втручання в приватне спілкування, яке проводиться без відома осіб, які використовують засоби телекомунікації для передавання інформації, якщо під час його проведення можна встановити обставини, що мають значення для кримінального провадження.

Також визначено порядок отримання дозволу на проведення даної негласної слідчої (розшукової) дії (ст. 248 КПК України) та **відомості, які повинні бути зазначені в клопотанні, а саме:** ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, транспортну телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання, на якому може здійснюватися втручання у приватне спілкування (ч. 2 ст. 263 КПК України).

Крім цього, **ч. 3 ст. 263 КПК України** передбачає застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою та має значення для досудового розслідування, а в **ч. 4 ст. 263** визначаються уповноважені особи на проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж і зобов'язання керівників та операторів телекомунікаційного зв'язку сприяти виконанню дій із зняття інформації з транспортних телекомунікаційних

мереж, вживати необхідних заходів щодо нерозголошення факту проведення таких дій та отриманої інформації, зберігати її в незмінному вигляді.

Викладене свідчить, що прийняття в КПК України норми щодо зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж надає можливість використовувати здобуті відомості під час даної негласної слідчої (розшукової) дії в кримінальному судочинстві, оскільки дані дії чинним Кримінальним процесуальним кодексом України визначаються як процесуальні.